

Úvod do zdravotní politiky

Doc. Martin Dlouhý

Škola veřejného zdravotnictví IPVZ

19. 5. 2008

Zdravotní „POLITIKA“

- Zdravotní politika je výrazem zájmu státu na zdravotní stavu obyvatelstva.
- V češtině existuje pouze pojem politika, v angličtině existují pojmy politics (politika politických stran) a policy (konkrétní normy a programy)
- Zdravotní politika jako vědní obor a jako praktická činnost

Pohledu politologie

- **Proces a moc** – kdo ovlivňuje koho při rozhodování a jak to probíhá.
- **Obsah** – hledání nejlepší metody poskytování a financování zdravotnických služeb.

(Walt, G.: *Health Policy - An Introduction to Process and Power*, Zed Books 1994)

- Fungování politického systému.
- Kdo participuje na rozhodování?
- Jak se dosahuje rozhodnutí, jak probíhá implementace (racionální model, inkrementalistický model).
- Ideologie: liberální, konzervativní, křesťansko-sociální, sociálně-demokratická.

Zdravotní politika představuje souhrn politických aktivit, které mají vliv na zdraví různých společenských skupin či států (Gladkij, Strnad, 2002)

Pohled sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví I.

- Péči o zdraví v širokém slova smyslu rozumíme komplex organizovaných a neorganizovaných činností, spočívajících v soustavě medicínských, zdravotně výchovných, ekonomických a politických opatření, jejichž cílem je uchovat, rozvíjet, upevňovat, chránit a navracet lidem zdraví a pracovní schopnost, prodlužovat lidských život, činit jej aktivní, spokojený a šťastný, a zabezpečovat zdravý vývoj nových generací (Holčík, Žáček, Koupilová, 1998)

Pohled sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví II.

- Zdravotní politika je založena na zkoumání zdravotních potřeb obyvatelstva (potřeba normativní, potřeba pocíťovaná, poptávka).
- Politika zásahů do determinant zdraví (Drbal, 2001)
- Jaká je úloha státu v péči o zdraví (právní normy, finanční zdroje a jejich alokace, informace, vyjednávání s ostatními aktéry).

Pohled veřejné politiky I.

- **Veřejná politika** jako souhrn praktických opatření veřejné správy ovlivňujících chování jednotlivců, veřejných i soukromých organizací v sektoru zdravotnictví, ale i mimo něj, s cílem zlepšit zdraví obyvatel.
- **Veřejná politika** jako **multidisciplinární obor** zabývající se analýzou a prognózou procesů formování a uplatňování veřejných zájmů vážících se na řešení diferencovaných sociálních (společenských) problémů. Věnuje se **institucionálnímu zprostředkování** těchto procesů veřejným, občanským a do jisté míry i soukromým sektorem.

Rozvoj na Fakultě sociálních věd UK a CESES.

Potůček a kol.: *Veřejná politika*. Praha, Sociologické nakladatelství 2005.

Pohled veřejné politiky II.

Veřejná politika zahrnuje:

- politiku životního prostředí
- bezpečnostní politiku
- vzdělávací politiku
- politiku bydlení
- zdravotní politiku
- rodinnou politiku atd.

Pohled veřejné politiky III.

- **Zdravotní politiku** (jako součást veřejné politiky) lze vymezit jako **rozhodovací procesy**, realizované příslušnými **aktéry** zdravotní politiky na různých **úrovních** zdravotnických systémů (nadmárodní, národní, lokální) a jejich společenského kontextu.
- Předmětem rozhodnutí jsou:
 - **pravidla** (právní normy)
 - **praktická realizace** (činnost veřejné správy, poskytování služeb, podpora zdraví)

Pohled veřejné politiky IV.

Zdravotní politiku (jako vědní obor) lze vymezit jako rozhodovací procesy, realizované příslušnými aktéry zdravotní politiky na různých úrovních zdravotnických systémů (nadmárodní, národní, lokální) a jejich společenského kontextu

Pohled ekonomie I.

- **Hospodářská politika** – činnosti nositelů hospodářské politiky (vláda, ČNB) k ovlivnění ekonomického a sociálního vývoje (např. Slaný, 2003).
- Části hospodářské politiky:
 - Fiskální (rozpočtová) politika
 - Monetární (měnová) politika
 - Vnější hospodářská politika (politika zahraničního obchodu)
 - Strukturální politika
 - Politika ochrany hospodářské soutěže
 - Sociální politika

Pohled ekonomie II.

- **Veřejná ekonomie** (Strečková, Malý, 1998) zkoumá strukturu, fungování a efektivnost části národního hospodářství, která má neziskový charakter a je financována z přerozdělovacích procesů (**veřejný sektor**).
- Metody ekonomického hodnocení: nákladová efektivnost, analýza nákladů a přínosů atd. (Hroboň, Kergall, 1998)
- Kromě toho též veřejné finance (Hamerníková a kol., 1996), sociální politika a další disciplíny...

Multidisciplinarita zdravotní politiky

- Zdravotní politika je obor multidisciplinární a multipragmatický (sociální lékařství, public health, právo, ekonomie, sociologie, epidemiologie, medicína, politologie).
- Vzájemně se prolínají různá východiska (viz např. Malý, 1996, k problému alokace zdrojů ve zdravotnictví):
 - **zdravotně-politický přístup**, objektivní (zjištěné potřeby), cílem zlepšování zdravotního stavu populace, zdravotnictví součástí veřejného sektoru, přístup omezen na zdravotnictví
 - **ekonomický přístup**, subjektivní maximalizace užitku, dosahování efektivního využití zdrojů, řešení selhání trhu
 - **mocensko-politický přístup**, pragmatický, zajišťování rovnováhy mezi zájmovými skupinami

Analýza zdravotní politiky I.

- **Analýza aktérů a jejich zájmů, institucí** (právní normy, zvyky, tradice)
- **Model politického cyklu**
 - uznání existence problému a potřeby jeho řešení,
 - tvorba politiky (návrhy řešení),
 - rozhodnutí (výběr řešení),
 - implementace (realizace na úrovni veřejné správy, poskytovatelů zdravotnických služeb, občanů)
 - hodnocení (běžná statistika, reálné dopady, veřejné mínění, výzkum)

Analýza zdravotní politiky II.

- **Analýza dokumentů**
 - koncepce, vládní prohlášení, koaliční smlouvy, volební programy, legislativní záměry, zákony, vyhlášky
 - východiska, cíle, nástroje, role výzkumu (evidence-based health policy)
- **Analýza médií**
 - tiskem pokrytá témata,
 - osoby, které se vyjadřují
 - informace pozitivní, negativní, neutrální (např. stigmatizace duševně nemocných)

Analýza zdravotní politiky III.

- **Metoda scénářů** (Bodláková, Durda, 2002 – scénáře vývoje financování systému zdravotní péče)
- **Ekonomie zdraví**
 - nabídka/poptávka, tržní selhání, veřejné/kolektivní statky
 - ekonomické hodnocení, nákladová efektivnost
- **Impact Assessment** – příprava politických alternativ, hodnocení přínosů, nákladů, vedlejších efektů
- **Mezinárodní srovnávací analýza** – HiT Country Profiles, European Observatory on Health Systems and Policies

Literatura

- Bodláková, L., Durda, L.: Scénáře vývoje systému zdravotní péče v ČR se zaměřením na oblast financování, *Zdravotní politika a ekonomika* 1/2002, Kostelec n. Č. lesy, IZPE 2002.
- Drbal, C.: *Determinanty zdraví a zdravotní politika*, Praha, IPVZ 2001.
- Gladkij, I., Strnad, L.: *Zdravotní politika – Zdraví – Zdravotnictví*, Univerzita Palackého v Olomouci 2002.
- Hamerníková, B. a kol.: *Veřejné finance*, Praha, Victoria Publishing 1996.
- Holčík, J., Žáček, A., Koupilová, I.: *Sociální lékařství*, Brno, Masarykova univerzita v Brně 1998.
- Hroboň, P., Kergall, T.: *Ekonomické hodnocení zdravotnických služeb – úvod do metodologie a možnosti použití při tvorbě zdravotní politiky*, Praha, IPVZ 1998.
- Malý, I.: *Problém optimální alokace zdrojů ve zdravotnictví*, Brno, Masarykova univerzita 1998.
- Potůček M. a kol.: *Veřejná politika*, Praha, Sociologické nakladatelství 2005.
- Slaný, A. a kol.: *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*, Praha, C. H. Beck 2003.
- Strecková, Y., Malý, I. a kol.: *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*, Brno, Computer Press 1998.
- Walt, G.: *Health Policy - An Introduction to Process and Power*, Zed Books 1994.